

Друга Всеукраїнська наукова конференція

**«Історія та археологія
України: сучасні
тренди досліджень»**

29 квітня 2026 року

М.Одеса

Міністерство освіти та науки України

**Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет імені К. Д.
Ушинського»**

**Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка**

**Відділ історії козацтва на півдні України Науково-дослідного
інституту козацтва при Інституті історії України НАН
України**

Одеський національний морський університет

Одеський історико-краєзнавчий музей

**ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ УКРАЇНИ:
СУЧАСНІ ТРЕНДИ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Збірка наукових праць

Електронне наукове видання

Одеса – 2026

УДК 94(477)+903(477):(06)

Рекомендовано до друку кафедрою історії України Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Протокол № 11 від 20 травня 2026 р.

Рекомендовано до друку вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Протокол №14 від 28 травня 2026 р.

Редакційна колегія:

к.і. н., доцент Сєкєрська О. П. (Одеса) – *відповідальний редактор*
Лаборант кафедри історії України Нікіфорова Н. А. (Одеса) – *відповідальний секретар*
д. і. н., професор Бабенко Л. Л. (Полтава)
д. і. н. Бруяко І. В. (Одеса)
ас. Родіял Д. О. (Одеса)

Історія та археологія України: сучасні тренди досліджень: збірка наукових праць / за ред. О. П. Сєкєрської. Одеса, 2026. 274 с.

Збірка наукових праць присвячена важливим проблемам сучасної історичної науки, які стосуються сучасних трендів досліджень історії та археології України. До неї увійшли публікації молодих вчених, аспірантів та здобувачів освіти, оприлюднені на I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Історія та археологія України: сучасні тренди досліджень», яка відбулася **29 квітня 2026 року** у ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Видання розраховане на вчених-істориків, викладачів, студентів і усіх, хто цікавиться історією та культурою України.

Рецензенти:

д. і. н., професор Михайлуца М. І.
д. і. н., професор Діанова Н. М.

Видано за редакцією авторів-здобувачів та наукових керівників

ВІДОБРАЖЕННЯ ІДЕЙ ГАДЯЦЬКОГО ТРАКТАТУ 1658 РОКУ В УГОДАХ ГЕТЬМАНІВ Ю. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ТА П. ТЕТЕРІ З РІЧЧЮ ПОСПОЛИТОЮ <i>Мірошніков Ярослав, Бачинська Олена</i>	c.126
БІОГРАФІСТИКА: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ, ПОНЯТТЯ ТА МЕТОДИ <i>Нестеренко Тетяна</i>	c.135
СТАНОВИЩЕ ПРАВОСЛАВНИХ ЦЕРКОВ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ <i>Нікіфорова Анастасія</i>	c.141
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ШТАТНА РЕОРГАНІЗАЦІЯ ГУБЕРНСЬКОГО АПАРАТУ ЯК ЧИННИК КОНСОЛІДАЦІЇ РАДЯНСЬКОЇ ЕЛІТИ ОДЕЩИНИ (1922 – 1923 РР.) <i>Павлов Роман</i>	c.150
ПОСЕЛЕННЯ ЕПОХИ ПІЗНЬОЇ БРОНЗИ ОКТЯБРІ І (ЗА МАТЕРІАЛАМИ РОЗКОПОК 1976 ТА 1978 РР.) <i>Пелик Олександр, Снитко Іван</i>	c.156
УТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТОК ОДЕСЬКОГО РОК-КЛУБУ ЕПОХИ 1986-1991 РОКІВ <i>Рачинський В'ячеслав-Елістер, Савченко Віктор</i>	c.166
КУЛЬТИ БОГІВ В ОЛЬВІЙСЬКОМУ ПОЛІСІ <i>Семзеніс Дарія</i>	c.175
ДІЯЛЬНІСТЬ РОБСІЛЬТЕАТРУ ЯК ЧИННИК УКРАЇНІЗАЦІЇ ОДЕЩИНИ (1924 – 1926 РР.): РЕПЕРТУАРНИЙ І ІДЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ <i>Солодка Марія</i>	c.185
СХІДНЕ ПОДІЛЛЯ ЯК КОЗАЦЬКИЙ КРАЙ: ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ (XVII – ПОЧАТОК XVIII СТ.) <i>Сотніченко Олександр</i>	c.191

Дарія Семзеніс, здобувач першого рівня вищої освіти ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса

Науковий керівник: **Олена Сєкерська**, к. і. н., завідувач кафедри історії України ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса

КУЛЬТИ БОГІВ В ОЛЬВІЙСЬКОМУ ПОЛІСІ

Анотація: Стаття присвячена релігійному житті Ольвії Понтійської – грецької колонії на Північному Причорномор'ї, заснованої вихідцями з Мілета наприкінці VII – на початку VI ст. до н. е. Розглядаються основні культу, що функціонували в полісі: культ Аполлона Дельфінія як головного покровителя міста та держави, а також культу Зевса, Афін, Деметри та Діоніса. На основі писемних джерел та широкого кола археологічних матеріалів простежується специфіка релігійного середовища Ольвії, взаємодія еллінських і місцевих причорноморських традицій, роль культових практик у суспільному, політичному та духовному житті полісу. Особлива увага приділяється зв'язку між культовими інституціями та системою полісного управління, а також явищу релігійного синкретизму в умовах греко-варварського пограниччя.

Ключові слова: Ольвія Понтійська, античні культу, Аполлон Дельфіній, Зевс, Афіна, Деметра, Діоніс, релігія, Північне Причорномор'я, грецька колонізація.

Ольвія Понтійська – один з найбільших і найкраще вивчених античних полісів Північного Причорномор'я. Місто, засноване вихідцями з Мілета приблизно наприкінці VII – на початку VI ст. до н. е. на березі Бузько-Дніпровського лиману, упродовж кількох століть відіграло роль провідного осередку грецької культури та

торгівлі в регіоні. Поліс переживав різні історичні етапи: розквіт у класичну та ранньоелліністичну добу, кризу, спричинену скіфськими і потім готськими вторгненнями, і поступовий занепад у перших століттях нашої ери.

Невід'ємною частиною духовного і суспільного життя Ольвії була релігія. Культова практика пронизувала всі сфери полісного існування – від державного управління до повсякденного побуту, від торговельних угод до поховальних обрядів. Боги ольвійського пантеону були не лише об'єктами індивідуального благочестя, а й гарантами полісного ладу, охоронцями суспільного договору між громадянами і між людьми та надприродними силами.

Вивчення релігійного середовища Ольвії має тривалу наукову традицію. Систематичні розкопки міста, розпочаті ще в XIX ст., виявили численні культові споруди, votivні написи, теракотові статуетки та інші сакральні об'єкти, що відкрили перед дослідниками широку картину духовного життя полісу [1, с. 18-44.]. Вагомий внесок у вивчення цієї теми зробили українські вчені, передусім А. С. Русяєва, чий монографії, зокрема «Религия понтийских эллинов в античную эпоху» є фундаментальними для розуміння ольвійських культів [2]. Значне місце займають дослідження С. Д. Крижицького, А. С. Русяєвої та Ю. І. Козуб [3, с. 134-148.]. Важливим є й внесок Т. М. Шевченко, чия стаття про поруддя-фіміатерії та культ Діоніса в Ольвії суттєво поглибила розуміння діонісійських практик у місті [4, с. 39-56]. Відому роль у дослідженні зв'язків грецького і скіфського культурних світів відіграли роботи А. С. Острроверхова [5, с. 58-69].

Особливу цінність для вивчення духовного обличчя Ольвії має «Борисфенська промова» (*Oratio XXXVI*) грецького оратора та філософа Діона Хрисостома (бл. 40 – після 110 р. н. е.). Цей твір, написаний після відвідин міста автором, фіксує живий зріз релігійно-філософських уявлень ольвіополітів і є унікальним писемним свідченням стану міста пізньоантичного часу [6]. Діон змальовує жителів Ольвії як людей, що попри скрутне матеріальне становище міста зберігають глибоку прихильність до грецьких культурних традицій, в тому числі шанування богів.

Метою цієї статті є комплексна характеристика основних культів, що функціонували в Ольвійському полісі: культу Аполлона Дельфінія як центрального полісного культу, а також культів Зевса, Афіни, Деметри та Діоніса. Особлива увага приділяється їхній ролі в суспільному і державному житті міста, а також взаємодії із місцевими

традиціями. У роботі використовуються писемні й археологічні джерела та наукова література.

Серед усіх культів ольвійського пантеону особливе, центральне місце посідав культ Аполлона Дельфінія. Як засвідчують писемні, епіграфічні та археологічні джерела, саме він мав статус головного полісного культу, тісно пов'язаного з мілетською традицією. У Мілеті – метрополії Ольвії – також шанували Аполлона Дельфінія як покровителя мореплавства, полісного ладу та колонізації. Перенесення цього культу до Ольвії було природним актом, що символізував духовний зв'язок нової колонії з містом-засновником.

Головним храмом культу в Ольвії був Дельфіній – монументальна культова споруда, розташована у центральній частині Верхнього міста поряд з агорою. Цей теменос виконував не лише сакральні, а й важливі суспільні функції: тут зберігалися державні документи, укладалися угоди між громадянами і між Ольвією та іншими полісами, проводилися офіційні церемонії. Залишки фундаментів храму, виявлені під час розкопок, дозволяють реконструювати його як велику споруду іонійського типу, що відповідала архітектурній традиції Мілета [2, с. 87-92].

Зв'язок культу Аполлона з полісним управлінням виявляється передусім у діяльності колеґії мольпів – жерців-магістратів, що відали культовими відправами на честь бога. Мольпи належали до найвищих державних інституцій Ольвії: вони очолювали щорічні процесії, здійснювали жертвоприношення та стежили за дотриманням встановлених ритуалів. Написи, знайдені в Ольвії, фіксують довгі списки мольпів із зазначенням їхніх родин, що свідчить про спадковий і високопрестижний характер жрецького стану. Серед мольпів зустрічаємо представників найвидатніших ольвійських родів, що підкреслює нерозривний зв'язок між релігійною та соціальною елітою міста [2, с. 92-98]. Зв'язок між системою культових інституцій і демократичним устроєм Ольвії розкритий А. С. Русяєвою у статті «Ольвійська демократія» [6, с. 44-57].

Окрім Аполлона Дельфінія, в Ольвії шанувалися й інші іпостасі цього бога. Аполлон Ієтрос (Лікар) – одна з характерних для Причорномор'я форм, що поєднувала функції цілителя, покровителя та рятівника. Аполлон Простат (Захисник) виступав охоронцем полісного ладу. Різноманіття аполлонівських культів свідчить про багатовимірність образу бога в свідомості ольвіополітів та про адаптацію грецької релігійної традиції до місцевих потреб [7, с. 127-

137]. Загальний огляд духовної культури Ольвії, включно з місцем аполлонівського культу в ній, подає А. С. Русяєва у своїй праці «Ольвія Понтійська» [8, с. 71-110.].

Культурні практики, пов'язані з Аполлоном, включали не лише жертвоприношення та процесії, а й музичні та поетичні змагання. Аполлон сприймався ольвіополітами як покровитель мистецтв, знань і законності. Його культ був органічно пов'язаний з написами на кам'яних стелах, що встановлювалися в теменосі: декрети на честь благодійників міста, угоди з іншими полісами, списки жерців – усе це знаходило своє місце поряд з вівтарем бога-покровителя.

У «Борисфенській промові» Діон Христом описує ольвіополітів як людей, що зберігають глибоку шану до Гомера, знають напам'ять «Іліаду» і дотримуються грецьких традицій попри скрутне становище міста наприкінці I – на початку II ст. н. е. [9, 9]. Ця культурна стійкість невіддільна від релігійної: шанування Аполлона як уособлення класичної еллінської культури залишалося живим і в пізню добу занепаду Ольвії. Діон з подивом і повагою описує, як ольвіополіти, котрі ледве зводять кінці з кінцями в умовах постійної варварської загрози, все одно збираються для філософських і літературних дискусій – прояв духу, якому покровителює Аполлон [9, 16, 17].

Археологічні матеріали підтверджують центральне місце аполлонівського культу: численні votivні написи, теракотові статуетки бога, монети із зображенням Аполлона або його символів – кіфари, лавра, лука – знаходять у різних частинах міста та некрополя. Матеріальна культура Ольвії буквально просякнута аполлонівською іконографією, що є беззаперечним свідченням центрального місця цього культу в духовному житті полісу [2, с. 95-105].

Поряд із культом Аполлона важливу роль у релігійному житті Ольвії відігравав культ Зевса. Верховний бог олімпійського пантеону шанувався в кількох іпостасях, кожна з яких відповідала певній сфері суспільного буття. Зевс Поліей (Захисник міста) виступав покровителем полісного ладу та державності. Зевс Сотер (Рятівник) був об'єктом молитов у моменти небезпеки – особливо актуальна функція для Ольвії, що постійно зазнавала загрози від кочових племен. Зевс Отець уособлював вищий авторитет і батьківське заступництво над громадою [2, с. 120-130].

Присутність зевсівського культу в Ольвії фіксується як епіграфічними, так і археологічними матеріалами. На агорі та в районі

теменосів виявлено залишки вівтарів і культових споруд, пов'язаних із шануванням Зевса. Написи фіксують жертвоприношення на честь Зевса Сотера після перемог над ворогами, що демонструє практичну роль культу в житті полісу. Держава зверталася до Зевса як до вищого гаранта своєї безпеки і благополуччя.

Примітно, що культ Зевса в Ольвії органічно поєднувався з шануванням Аполлона: обидва боги виступали гарантами суспільного договору, законності і порядку. Цей зв'язок відображав загальногрецьке уявлення про Зевса і Аполлона як взаємодоповнювальних покровителів полісного устрою – батька-законодавця і сина-оракула, чії настанови визначали шляхи людських спільнот [7, с. 127-137.].

Культ Афіні займав у ольвійському пантеоні помітне місце, хоча у доступних джерелах він представлений набагато скромніше за аполлонівський чи деметрівський. Афіна шанувалася насамперед як богиня мудрості, ремесел і воїнської доблесті. В умовах Ольвії – міста, що постійно стикалося з воєнними загрозами з боку кочових племен – її військовий аспект набував особливого значення. Афіна виступала захисницею міських мурів і стражем безпеки громадян.

Існування теменосу або вівтаря Афіні в Ольвії підтверджується знахідками вотивних предметів та написів, що містять присвяти богині. Хоча точна локалізація храму Афіні залишається дискусійним питанням в науковій літературі, наявність культу не викликає сумнівів. Серед знахідок – теракотові статуетки, зображення Афіні Промакос (Войовниці) та Афіні з совою – традиційними іконографічними типами богині [2, с. 130-138].

Культ Афіні в Ольвії був пов'язаний також із покровительством над ремеслами та торгівлею – сферами, що мали ключове значення для економічного добробуту полісу. Ольвія, відома своїм металообробним і гончарним виробництвом, а також посередницькою торгівлею між грецьким і варварським світами, природно включала богиню-майстриню до свого пантеону як покровительку міської цивілізації в широкому сенсі.

Культ Деметри займав важливе місце в релігійному житті Ольвії завдяки аграрному характеру господарства регіону. Північне Причорномор'я загалом і Ольвійська хора зокрема були одними з найважливіших зернових регіонів стародавнього світу, постачаючи збіжжя до Афін та інших грецьких міст. У цих умовах богиня родючості і землеробства Деметра набувала першорядного господарського і релігійного значення.

Деметра шанувалася в рамках містерійних обрядів, що за своїм характером наближалися до знаменитих Елевсінських містерій. Тесмофорії – свята на честь Деметри, що відбувалися восени і були пов'язані з жіночою громадою – фіксуються і для причорноморського регіону. В Одесі на Жеваховій горі виявлено святилище Деметри V-IV ст. до н. е. зі специфічним набором культових предметів: амфори, чорнолаковий посуд, персні, бронзові наконечники стріл, що свідчать про активне культове шанування богині в регіоні.

В Ольвії знайдено численні теракотові статуетки Деметри та Кори-Персефони, яку А. С. Русяєва спеціально досліджувала в окремій праці «Культ Кори-Персефони в Ольвії» [10, с. 28-39.]. Ці знахідки відображають широке поширення деметрівського культу серед різних верств населення, зокрема серед жіночої частини громади. Матері молилися Деметрі за дітей, землероби – за врожай, а весільні обряди включали присвяти богині родючості.

Деметра виступала також уособленням зв'язку між живими й померлими, що надавало їй культу хтонічного відтінку. Поховальні обряди ольвіюполітів включали елементи, пов'язані з культом хтонічних богів – Деметри, Персефони, Гермеса Психопомпа. Знахідки в гробницях Ольвійського некрополя підтверджують, що вшанування богині родючості органічно включалося в систему поховальних вірувань [7, с. 127-137.].

Серед культів ольвійського пантеону особливе місце за своєю специфікою і значущістю для релігієзнавства посідає культ Діоніса. Він привертає увагу дослідників завдяки унікальним матеріальним свідченням – насамперед знаменитим орфічним табличкам і специфічним керамічним виробам, знайденим в Ольвії.

Т. М. Шевченко у статті «Погруддя-фіміатерії та культ Діоніса в Ольвії», детально проаналізувала категорію керамічних курильниць-фіміатерій у формі жіночих погрудь, які є характерною ольвійською формою вшанування Діоніса [4, с. 39-56]. Ці предмети використовувалися під час культових дійств і пов'язані з жіночими ритуалами, зокрема менадичними практиками. Їхнє поширення в Ольвії відображає особливе місце екстатичних діонісійських практик у релігійному житті міста.

Найважливішими пам'ятками, пов'язаними з діонісійськими містеріями в Ольвії, є так звані орфічні таблички – невеликі кісткові пластинки із написами, знайдені під час розкопок. Їхній зміст відображає орфіко-піфагорійські уявлення про душу, метемпсихоз і

долю людини після смерті. Наявність цих пам'яток у V ст. до н. е. свідчить про те, що ольвійська громада вже в класичний час була знайома з містерійними течіями, що стояли осторонь офіційної олімпійської релігії. Орфізм, тісно пов'язаний із культом Діоніса-Загряя, пропонував своїм adeptам шлях до особистого спасіння та єднання з богом [7, с. 127-137.].

Офіційний полісний культ Діоніса включав святкування на честь бога, пов'язані з виноградарством і виноробством. Ольвія, хоча і не була великим виноробним центром, імпортувала значну кількість вина, що відображає соціальну і сакральну роль цього напою в житті громади. Діонісійські фіаси діяли в місті як приватні культові об'єднання, що доповнювали офіційний державний культ.

Особливою рисою релігійного середовища Ольвії була взаємодія грецьких культів із місцевими, скіфськими та іншими традиціями Причорномор'я. Поліс існував в оточенні племен, які мали власні розвинені релігійні системи, і взаємопроникнення цих традицій було неминучим і взаємовигідним.

А. С. Островерхов у статті «Звіриний стиль у культурі Ольвії» показав, що елементи скіфського «звіриного стилю» знаходять своє місце і в культурі грецького полісу [5, с. 58-69]. Зображення хижаків, фантастичних тварин, сцени боротьби між звірами – іконографічні мотиви, характерні для скіфського мистецтва, – проникають у вотивні предмети, прикраси та навіть культові зображення, що використовувалися в Ольвії. Це свідчить не лише про торговельний обмін, а й про глибоке культурне взаємопроникнення.

Геродот у «Історії» описує скіфські плем'я, що ідентифікували своїх богів із грецькими: Папай – із Зевсом, Табіті – з Гестією, Гойтосір – з Аполлоном [11, IV, 59] Ольвія, що перебувала в центрі цих контактів, виступала природним посередником між двома культурними світами. Ольвіополіти торгували зі скіфами, укладали шлюби з варварами, і ця взаємодія неминуче позначалася на релігійних практиках [7, с. 127-137.].

Характерним прикладом синкретизму є культ Ахілла, шанованого в Ольвії і на Білому острові (нині острів Зміїний). Цей герой поєднував риси грецького напівбога і місцевого покровителя Понту. Діон Хрисостом в «Борисфенській промові» фіксує особливу шану ольвіополітів до Ахілла і Гомера, що свідчить про культурно-релігійне значення цього образу для ідентичності міста [9, 14].

Шанування Ахілла виходило за межі стандартного грецького героїчного культу і набувало особливого причорноморського змісту.

Отже, релігійне середовище Ольвійського полісу вирізнялося складністю, багатовимірністю та органічним зв'язком із суспільним і державним життям міста. В основі ольвійського пантеону лежав культ Аполлона Дельфінія, що був не лише сакральним, а й потужним інституційним елементом: через колегію молпів, теменос Дельфінія і систему державних документів, що зберігалися при святилищі, культ був вплетений у саму тканину полісної державності.

Поряд із культом Аполлона активно функціонували культу Зевса (у різних іпостасях – Полієя, Сотера, Отця), Афіни (як покровительки міста, ремесел і воїнства), Деметри (як богині родючості та заступниці жіночої громади і померлих) і Діоніса (з характерними ольвійськими містерійними практиками та орфічними впливами). Кожен із цих культів займав визначену нішу і відповідав конкретним суспільним потребам.

Специфікою ольвійської релігійності була взаємодія греко-іонійської традиції з місцевими причорноморськими впливами. Елементи скіфської та варварської культури відбилися в іконографії культових виробів, поховальних обрядах і самій структурі культів. Ця взаємодія не руйнувала, а збагачувала ольвійський релігійний світ, надаючи йому унікального причорноморського характеру.

«Борисфенська промова» Діона Хрисостома є красномовним свідченням того, що навіть у часи занепаду – на рубежі I-II ст. н. е. – ольвіополіти зберігали живу прихильність до грецьких культурних і релігійних традицій. Культ богів в ольвійському полісі були не лише формою вираження релігійних вірувань, а й ключовим механізмом збереження грецької колективної ідентичності на далекій периферії античного світу – в умовах постійного контакту з чужими культурами і постійної загрози з боку варварського оточення.

Список використаних джерел

1. Крижицький С. Д., Лейпунська Н. О., Крапівіна В. В. Головні етапи історичного розвитку Ольвії. *Археологія*. 1994. № 2. С. 18-44.
2. Русяева А.С. Религия понтийских эллинов в античную эпоху (Мифы. Святилища. Культы олимпийских богов и героев). Киев : Издат. дом «Стилос», 2005. 559 с.

3. Крижицкий С. Д., Козуб Ю. И., Русяева А. С. Культура населения Ольвии и ее округи в архаическое время. Киев : Наукова думка, 1987. 197 с.
4. Шевченко Т. М. Погруддя-фіміатерії та культ Діоніса в Ольвії. *Археологія*. 2020. № 1. С. 39-56.
5. Островерхов А. С. Звіриний стиль у культурі Ольвії. *Археологія*. 1994. № 2. С. 58-69.
6. Русяева А. С. Ольвійська демократія. *Археологія*. 1994. № 2. С. 44-57.
7. Скржинська М. В. Релігійні ритуали в античних державах Північного Причорномор'я. *Український історичний журнал*. 2010. № 3. С. 127-141.
8. Русяева А. С., Русяева М. В. Ольвия Понтийская. Город счастья и печали. Киев : Стилос, 2004. 228 с.
9. Діон Хрисостом. Борисфенська промова (Oratio XXXVI). URL: <http://myriobiblion.byzantion.ru/dion/Dion-XXXVI.htm> (дата звернення 20. 04. 2026).
10. Русяева А. С. Культ Кори-Персефони в Ольвії. *Археологія*. 1971. № 4. С. 28-40.
11. Геродот. Історія. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=2860&page=5> (дата звернення 25.04.2026).

*Daria Semzenis,
scientific supervisor Olena Siekerska*

CULTS OF GODS IN THE OLBIAN POLIS

Abstract: *The article examines the religious life of Olbia Pontica, a Greek colony on the Northern Black Sea coast founded by migrants from Miletus in the late 7th - early 6th century BC. The study focuses on the main cults that functioned in the polis: the cult of Apollo Delphinios as the principal state deity, and the cults of Zeus, Athena, Demeter, and Dionysus. Drawing on written sources, primarily Dio Chrysostom's Borysthenitic Oration (Oratio XXXVI), epigraphic monuments, and archaeological evidence, the article traces the distinctive features of Olbia's religious environment, including the close connection between cultic institutions and the system of polis governance, the role of the molpoi college in the city's political life, and the significance of the Orphic-Dionysian mystery tradition as evidenced by the unique bone tablets discovered at Olbia. Special*

attention is paid to the phenomenon of religious syncretism that emerged through the interaction of Greek and Scythian cultural traditions in the North Pontic borderland. The article concludes that the religious cults of the Olbian polis served not only as expressions of collective piety but also as a crucial mechanism for maintaining Greek cultural identity in the periphery of the ancient world.

Keywords: *Olbia Pontica, ancient cults, Apollo Delphinios, Zeus, Athena, Demeter, Dionysus, religion, Northern Black Sea region, Greek colonisation.*

Електронне наукове видання

Історія та археологія України: сучасні тренди досліджень: збірка наукових праць / за ред. О. П. Секерської. Одеса, 2026. 274 с.

Збірка наукових праць присвячена важливим проблемам історичної науки, які стосуються сучасних трендів досліджень історії та археології України. До неї увійшли дослідницькі нароби молодих вчених, аспірантів та здобувачів освіти першого – другого рівнів, які були оприлюднені на II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Історія та археологія України: сучасні тренди досліджень» 29 квітня 2026 року у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Видання розраховане на дослідників-істориків, викладачів, здобувачів освіти і усіх, хто цікавиться історією та культурою України.

Матеріали подано в авторській редакції

Макетування: Родіяд Д. О.

Дизайн обкладинки: Засоба К. І.

Одеса 2026